

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASINING TADBIRKORLIK
FAOLIYATIDAGI O'RNI

Xayriyeva Chinara Baxtiyor qizi

Jamoat xavfsizligi universiteti Maxsus fakultetning
“Iqtisodiyot” ta’lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23526959>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi normalarining tadbirkorlik faoliyatini huquqiy jihatdan kafolatlashdagi o'rni hamda ularni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari tizimli tahlil qilingan. Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy, statistik va dinamik tahlil usullaridan foydalanilib, 2022–2026-yillarda kichik tadbirkorlik subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi (YaIM) hajmi dinamikasi va tarmoqlar kesimidagi ulushi o'rganildi. Tahlil natijalariga ko'ra, 2022–2026-yillarda kichik biznesning YaIMdagi hajmi 83,0 trln so'mdan 194,8 trln so'mgacha (2,35 baravar), kichik korxona va mikrofirmalar soni esa 2026-yil 1-aprel holatiga 507,1 mingtaga (+41,6%) yetgan. Biroq sanoatda kichik biznes ulushining nisbatan pastligi (21,8%), byurokratik to'siqlar, soliq yuki, moliyaviy resurslar taqchilligi va tashqi savdo xarajatlari kabi tizimli muammolar saqlanib qolmoqda. Maqola yakunida konstitutsiyaviy kafolatlarni amaliy mexanizmlar bilan uyg'unlashtirish bo'yicha 6 ta aniq ilmiy-amaliy taklif ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik faoliyati, konstitutsiya, mulk huquqi, tadbirkorlik erkinligi, investitsion muhit, kredit, investitsiya, soliq imtiyozlari, xususiy sektor, raqamlashtirish.

Аннотация. В данной статье анализируется роль Конституции Республики Узбекистан в правовом гарантировании предпринимательской деятельности и практические меры по реализации конституционных норм. С применением сравнительно-правового и статистического методов исследована динамика малого бизнеса за 2022–2026 годы (рост объема в ВВП с 83,0 трлн до 194,8 трлн сумов, или в 2,35 раза). Выявлены институциональные барьеры в сфере налогообложения, кредитования, получения разрешений на строительство и международной торговли, а также разработаны практические рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: предпринимательская деятельность, конституция, право собственности, свобода предпринимательства, инвестиционная среда, кредит, налоговые льготы, частный сектор, цифровизация.

Abstract. This article analyzes the role of the Constitution of the Republic of Uzbekistan in legally guaranteeing entrepreneurial activity and the policy measures implemented to enforce these guarantees. Using comparative-legal, statistical, and structural analysis methods, the study examines small business trends across 2022–2026, revealing a 2.35-fold expansion in small business GDP output (from 83.0 trillion UZS to 194.8 trillion UZS) and a 41.6% increase in operating small enterprises and microfirms by April 2026. Despite strong constitutional foundations (Articles 65–68), structural barriers persist in industrial participation (21.8%), bureaucracy, tax fragmentation, credit access, construction permitting (246 days), and cross-

border trade compliance (\$292). Six targeted policy proposals are formulated to bridge constitutional guarantees with practical institutional mechanisms.

Keywords: entrepreneurial activity, constitution, property rights, freedom of entrepreneurship, investment climate, credit, investment, tax incentives, private sector, digitalization.

1. KIRISH (INTRODUCTION)

O'zbekistonning iqtisodiy taraqqiyotida tadbirkorlik faoliyatining o'rni beqiyosdir.

Tadbirkorlik nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratishga, balki aholining turmush darajasini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, u innovatsion g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish va raqobatbardosh iqtisodiy muhitni shakllantirishga bevosita hissa qo'shadi. Mustaqillikdan keyingi davrda mamlakatda tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilib, uning huquqiy va iqtisodiy asoslari izchil mustahkamlandi [1, 2]. Huquqiy jihatdan tadbirkorlikni rivojlantirish, himoya qilish va qo'llab-quvvatlashga qaratilgan muhim qonunchilik hujjatlari qabul qilingan bo'lsa, iqtisodiy jihatdan soliq imtiyozlari va kredit resurslaridan foydalanish imkoniyatlari kengaytirildi.

Mutafakkir Jemil Merich ta'kidlaganidek: "Qomus millat nomusidir" [4]. Milliy qomusimiz bo'lmish O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatning siyosiy va huquqiy asoslarini belgilabgina qolmay, balki iqtisodiy taraqqiyotning tub tamoyillarini ham mustahkamlaydi [1, 3]. Konstitutsiyada iqtisodiy masalalarga oid normalar jamiyatda mulk huquqi, tadbirkorlik erkinligi va ijtimoiy adolatni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, u iqtisodiy siyosatning huquqiy poydevori sifatida bozor munosabatlari, investitsiyalarni jalb qilish hamda tadbirkorlar va fuqarolarning mehnat huquqlarini kafolatlaydi [9].

Tadbirkorlikni rivojlantirishda investitsiya oqimi hal qiluvchi o'rinni egallaydi, biroq investitsiya kiritmoqchi bo'lgan har bir investor uchun eng muhim omil — tadbirkorlik faoliyati bilan erkin shug'ullanish va barqaror foyda olish uchun yaratilgan institutsional sharoitdir. Shu sababli davlatlar jozibador biznes muhitini yaratishga intiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senatining qo'shma majlisida ta'kidlaganidek: "Mamlakatimiz kelajagini belgilab beradigan bu toifa vakillariga shunday huquqiy zamin, imtiyoz va kafolatlar tizimini yaratish kerakki, ular o'zi, o'z oilasi, butun mamlakat iqtisodiyotining ravnaqi yo'lida emin-erkin va aniq maqsad bilan mehnat qila olsinlar" [7].

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida mustahkamlangan tadbirkorlik erkinligi va mulk daxlsizligi tamoyillarining mamlakat iqtisodiy o'sishidagi ahamiyatini baholash, kichik biznes rivojlanishining 2022–2026-yillardagi makroiqtisodiy va tarmoq ko'rsatkichlarini tahlil qilish hamda amaliyotda uchrayotgan tizimli to'siqlarni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

2. TADQIQOT METODOLOGIYASI (METHODS)

Mazkur tadqiqotda tadbirkorlik faoliyatining konstitutsiyaviy-huquqiy kafolatlari va ularning iqtisodiy samaradorligini baholash uchun quyidagi ilmiy-tadqiqot usullaridan kompleks foydalanildi:

Normativ-huquqiy va qiyosiy tahlil usuli: Yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XII bobi (65–68-moddalari) [1, 9], 2012-yil 2-maydagi “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi O‘RQ-328-son Qonun [8], “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi (PF-158-son Farmon) [12], O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-avgustdagi PF-138-son Farmoni [6] hamda PQ-4862-son qarori [10] normalari o‘zaro uzviylikda tahlil qilindi.

Statistik va dinamik qatorlar tahlili: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi (stat.uz) ma’lumotlari asosida 2022–2026-yillarda kichik tadbirkorlik subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi (YaIM) hajmi dinamikasi, yillik o‘sinh sur’atlari (zanjirli indeks usulida) hamda 2025-yil 1-yanvar va 2026-yil 1-aprel holatiga kichik biznes subyektlari tarkibidagi o‘zgarishlar baholandi [13].

Strukturaviy va xalqaro qiyosiy baholash usuli: 2026-yilning yanvar–mart oylarida kichik tadbirkorlikning iqtisodiyot tarmoqlari (qishloq xo‘jaligi, qurilish, xizmatlar va sanoat) kesimidagi ulushi o‘rganildi hamda biznes yuritishdagi ma‘muriy va tashqi savdo xarajatlari Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) davlatlarining o‘rtacha mezonlari bilan qiyosiy tahlil qilindi [5, 13].

3. TAHLIL VA NATIJALAR (RESULTS)

3.1. Tadbirkorlik faoliyatining konstitutsiyaviy-huquqiy kafolatlari va davlat dasturlari tahlili

Huquq — insonning yashashi, o‘qishi, harakat qilishi va jamiyatda munosabatlar o‘rnatishi uchun zarur sharoitlarni belgilovchi, zarur paytda esa ularni tartibga solib, cheklovchi asosiy me‘yorlar tizimidir. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XII bobi (65–68-moddalari) aynan iqtisodiy va tadbirkorlik faoliyati erkinligi hamda qulay investitsion muhit yaratishga bag‘ishlangan [1, 9].

Xususan, Konstitutsiyaning 65-moddasi O‘zbekistonda iqtisodiy faoliyatning konstitutsiyaviy asoslarini belgilab, to‘rtta fundamental tamoyil orqali iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlaydi [1]:

Iqtisodiy erkinlik: turli mulk shakllari tengligini ta‘minlash va tadbirkorlik tashabbuslarini rag‘batlantirish;

Raqobat va iste‘molchilar huquqlari ustuvorligi: halol raqobat muhitini qo‘llab-quvvatlash va ichki bozor samaradorligini ta‘minlash;

Xususiy mulkni himoya qilish: mulk daxlsizligini kafolatlash va mahalliy hamda xorijiy investorlar ishonchini oshirish;

Iqtisodiy barqarorlik: mulk huquqlarini himoya qilish va uzoq muddatli investitsiyalar uchun qulay makroiqtisodiy muhit yaratish.

Tadbirkorlik faoliyatining eng muhim elementlari — mulk huquqi va tadbirkorlik erkinligi Konstitutsiyaning 66 va 67-moddalarida o‘z ifodasini topgan [1]. 66-moddaga ko‘ra, mulk huquqi shaxsning o‘z mol-mulkiga egalik qilish, undan foydalanish va uni tasarruf etish huquqini bildiradi (bunda boshqa shaxslar, jamiyat va davlatning qonuniy manfaatlarini buzilmasligi shart).

Bu huquq fuqarolarning iqtisodiy erkinligini, mustaqilligini va barqarorligini ta'minlab, daromad olish va meros qoldirish imkonini beradi. Konstitutsiyaning 67-moddasida esa tadbirkorlar qonunchilikka muvofiq har qanday faoliyatni amalga oshirishga va o'z faoliyati yo'nalishlarini mustaqil ravishda tanlashga haqli ekani mustahkamlangan. Davlat tadbirkorlar uchun qulay investitsiyaviy va ishbilarmonlik muhitini yaratadi, tovarlar, xizmatlar, mehnat resurslari va moliyaviy mablag'larning erkin harakatini kafolatlaydi, monopol faoliyat esa qonun bilan tartibga solinadi va cheklanadi [1, 9].

Mazkur konstitutsiyaviy normalar "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining (O'RQ-328-son) 3-moddasi bilan to'liq uyg'unlashgan bo'lib, unda tadbirkorlik faoliyati subyektlar tomonidan qonunchilikka muvofiq amalga oshiriladigan, o'zi tavakkal qilib va o'z mulkiy javobgarligi ostida daromad (foyda) olishga qaratilgan tashabbuskorlik faoliyati sifatida ta'riflangan [8]. Konstitutsiyaviy islohotlar natijasida so'nggi yillarda mamlakatga jalb qilingan xorijiy investitsiyalar hajmi 10 baravar oshib, 40 mlrd AQSh dollariga yetgani qulay ishbilarmonlik muhiti shakllanayotganini tasdiqlaydi [11].

Konstitutsiyaviy tamoyillarni amaliyotga tatbiq etish doirasida yirik moliyaviy va strategik chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-avgustdagi PF-138-son Farmoniga muvofiq, Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi tomonidan 4 trillion so'mlik moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari taqdim etish orqali 5 mingga tadbirkorlik loyihasini amalga oshirish belgilandi [6]. Shuningdek, "Har bir oila — tadbirkor" va "Yoshlar — kelajagimiz" dasturlari doirasida 13 trillion so'mdan ortiq imtiyozli kreditlar ajratilib, 600 mingdan ortiq oila tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilindi [10, 11]. Bundan tashqari, "O'zbekiston — 2030" strategiyasida (PF-158-son) tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha oltita ustuvor maqsad belgilab olindi [12]:

1. Tabiiy resurslardan foydalanishni kengaytirish: mahalliy tadbirkorlik subyektlariga strategik foydali qazilma konlarini berish amaliyotini kengaytirish, oltin, kumush, rangli metallar, volfram, ko'mir hamda noruda konlarga berilgan ruxsatnomalar sonini 4 barobar oshirish;

2. Soliq barqarorligini kafolatlash: biznes uchun qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) va foyda solig'i stavkalari uch yil davomida oshirilmassligini ta'minlash;

3. Soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish: soliq tizimini to'liq raqamlashtirish va soddalashtirish, barcha tadbirkorlar uchun teng imkoniyatlar yaratib, rasmiy sektor nolegal faoliyatdan afzal va manfaatli bo'lishi uchun zarur sharoitlarni ta'minlash;

4. Kooperatsiya va xalqaro bozorlarga chiqish: kichik va o'rta biznesning xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish, mikromoliyalashtirishni rivojlantirish, innovatsiyalar va startaplarni qo'llab-quvvatlash hamda yirik biznes bilan kooperatsiyaning yangi instrumentlarini joriy etish;

5. Sanoatlashgan oilaviy tadbirkorlik: oilaviy tadbirkorlik asosida bandlikni ta'minlashda oddiy "qo'l mehnati"dan sanoatlashgan ishlab chiqarish bosqichiga o'tish, uskuna sotib olish uchun imtiyozli kredit miqdorini 100 million so'mgacha oshirish;

6. Davlat xizmatlarini tezlashtirish: tadbirkorlik subyektlariga barcha xizmatlarni “yagona darcha” tamoyili asosida onlayn portal orqali ko‘rsatish va xizmat ko‘rsatish vaqtini o‘rtacha 3 barobarga qisqartirish.

3.2. Kichik tadbirkorlik subyektlari soni va YaIMdagi hajmi dinamikasining empirik tahlili

Amalga oshirilgan konstitutsiyaviy va institutsional islohotlar kichik biznes subyektlari demografiyasida sezilarli o‘shishni ta’minladi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2025-yil 1-yanvar holatiga O‘zbekistonda faoliyat yuritayotgan kichik korxona va mikrofirmalar soni 358,1 mingtani tashkil etib, har 1000 aholiga 12,1 ta korxona to‘g‘ri keldi (2024-yil davomida 77 mingdan ortiq yangi kichik korxona va mikrofirmalar tashkil etilgan) [5, 13]. 2026-yil 1-aprel holatiga kelib, mamlakatda faoliyat yuritayotgan jami kichik tadbirkorlik subyektlari soni 1 208,3 mingtaga yetdi.

Ularning tashkiliy-huquqiy tarkibi quyidagicha taqsimlangan [13]:

Kichik korxona va mikrofirmalar (fermer va dehqon xo‘jaliklarini qo‘shgan holda): 507,1 mingta (2025-yilga nisbatan 149,0 mingtaga yoki 41,6% ga oshgan);

Dehqon xo‘jaliklari: 353,5 mingta (jami subyektlarning 29,3% qismi);

Yakka tartibdagi tadbirkorlar (YATT): 347,7 mingta (28,8%);

Hunarmandlar: 22,7 mingta;

Import tovarlari sotuvchilari: 0,9 mingta.

1-rasm. 2022–2026-yillarda kichik tadbirkorlik subyektlarining YaIMdagi hajmi dinamikasi va 2026-yil 1-chorak tarmoq ko‘rsatkichlari [13].

1-rasm va 1-jadval ma’lumotlari asosida 2022–2026-yillardagi makroiqtisodiy dinamikani tahlil qilsak, kichik tadbirkorlik subyektlarining YaIMdagi hajmi 83,0 trln soʻmdan 194,8 trln soʻmgacha oʻsgan — bu 4 yilda 2,35 baravar (yoki +134,7%) oʻsish demakdir.

Yillik oʻsish surʼatlari 2022–2023-yillarda +26,1% ni, 2023–2024-yillarda +19,9% ni, 2024–2025-yillarda eng yuqori sakrash bilan +30,4% ni va 2025–2026-yillarda +19,1% ni tashkil etgan. 2025-yildagi yuqori oʻsish surʼati (30,4%) soliq imtiyozlari, imtiyozli kreditlash dasturlari va eksportni qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarining faollashuvi bilan izohlanadi.

1-jadval. Kichik tadbirkorlik subyektlarining YaIMdagi hajmi dinamikasi (2022–2026-yy.) va iqtisodiy faoliyat turlari boʻyicha ulushi [13]

Koʻrsatkichlar va davrlar	Qiymati (trln soʻm / %)	Yillik oʻzgarish / dinamika	Iqtisodiy tavsifi
2022-yil (YaIMdagi hajmi)	83,0 trln soʻm	Bazaviy davr (100,0%)	Konstitutsiyaviy islohotlar oldi bazaviy koʻrsatkichi
2023-yil (YaIMdagi hajmi)	104,7 trln soʻm	+21,7 trln soʻm (+26,1%)	Yangi tahrirdagi Konstitutsiya qabul qilingan yil
2024-yil (YaIMdagi hajmi)	125,5 trln soʻm	+20,8 trln soʻm (+19,9%)	77 mingdan ortiq yangi kichik korxona tashkil etildi
2025-yil (YaIMdagi hajmi)	163,6 trln soʻm	+38,1 trln soʻm (+30,4%)	Eng yuqori yillik oʻsish (kredit va soliq imtiyozlari taʼsiri)
2026-yil (YaIMdagi hajmi)	194,8 trln soʻm	+31,2 trln soʻm (+19,1%)	2022-yilga nisbatan 2,35 baravar (+134,7%) oʻsish
Qishloq, oʻrmon va baliqchilik xoʻjaligi (2026-y. I chorak)	94,6%	Eng yuqori ulush	Tarmoq ishlab chiqarishining asosiy qismi kichik biznesda
Qurilish sohasi (2026-y. I chorak)	77,0%	Yuqori ulush	Kichik pudratchilar va xususiy qurilish firmalari faolligi
Xizmatlar sohasi (2026-y. I chorak)	47,1%	Oʻrtacha ulush	Yirik korporativ xizmat koʻrsatuvchilar bilan raqobat
Sanoat sohasi (2026-y. I chorak)	21,8% (tarmoqda) / 27,5% (jami sanoatda)	79 658,9 mlrd soʻm (oʻsish surʼati 118,2%)	Kapital talabi yuqoriligi sabab pastroq, ammo tez oʻsmoqda

4. MUHOKAMA (DISCUSSION)

Olingan empirik natijalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda kichik tadbirkorlikning iqtisodiyot tarmoqlari bo‘yicha ulushi notekis taqsimlangan. Xususan, 2026-yilning yanvar–mart oylarida qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligida kichik biznes ulushi 94,6% ni tashkil etgan — bu sohada deyarli barcha ishlab chiqarish kichik va o‘rta biznes zimmasida bo‘lib, yirik agroklastlar ulushi yoki davlat sektori minimal darajada ekanini ko‘rsatadi. Qurilish sohasidagi 77,0% ko‘rsatkich kichik pudratchilar va xususiy qurilish firmalarining yuqori faolligi hisobiga shakllangan. Xizmatlar sohasida (47,1%) yirik korporativ xizmat ko‘rsatuvchilar (bank, aloqa, transport) bilan kuchli raqobat mavjud.

Sanoatda esa kichik tadbirkorlik ulushi 21,8% ni tashkil etib, tarmoqlar orasida eng past ko‘rsatkich hisoblanadi. Bu holat sanoatda yirik davlat va xorijiy investitsiyali korxonalar ustunligini hamda kichik biznes uchun sanoatga kirish to‘siqlari (yuqori boshlang‘ich kapital talabi, murakkab texnologiya va litsenziyalash jarayonlari) mavjudligini anglatadi. Shunga qaramay, 2026-yilning 1-choragida kichik tadbirkorlik subyektlari tomonidan 79 658,9 mlrd so‘mlik sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilib (jami sanoat ishlab chiqarishidagi ulushi 27,5%), o‘tgan yilning mos davriga nisbatan o‘sish sur‘ati 118,2% ni tashkil etgani kichik biznesning sanoatdagi mavqeyi bosqichma-bosqich kengayib borayotganidan dalolat beradi.

Tadbirkorlik sektorining jadal kengayib borishiga qaramay, konstitutsiyaviy kafolatlarni to‘laqonli ro‘yobga chiqarishda oltita asosiy tizimli muammo saqlanib qolmoqda. Ushbu muammolar va ularni bartaraf etish bo‘yicha mualliflik takliflari 2-jadvalda tizimlashtirilgan.

2-jadval. O‘zbekistonda tadbirkorlik faoliyatiga ta’sir etuvchi tizimli muammolar va ularni hal etish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar

T/r	Muammo yo‘nalishi	Amaliyotdagi holat va tizimli to‘siqlar	Taklif etilayotgan yechim mexanizmi
1	Byurokratik to‘siqlar va korrupsiya	Murakkab ma’muriy tartiblar, ko‘plab ruxsatnomalar va tasdiqlar hamda shaffoflikning yetishmasligi poraxo‘rlik va hokimiyatni suiiste’mol qilish xavfini yuzaga keltirmoqda.	Litsenziya, ruxsatnoma va ro‘yxatdan o‘tkazish xizmatlarini yagona onlayn platforma orqali “one-stop shop” shaklida to‘liq raqamlashtirish, davlat xizmatchisi bilan bevosita aloqani qisqartirish.
2	Murakkab soliq tizimi va fiskal yuk	Kichik va yirik biznes o‘rtasidagi soliq yukining keskin farqi tufayli kichik korxonalar yirik biznes toifasiga o‘tmaslik uchun sun’iy ravishda bo‘linib ketmoqda.	Bosqichma-bosqich soliq stavkasini joriy etish — korxona kichik biznesdan o‘rta biznesga o‘tganda soliq yukini birdan oshirmasdan, daromadiga qarab asta-sekin oshirish.

T/r	Muammo yoʻnalishi	Amaliyotdagi holat va tizimli toʻsiqlar	Taklif etilayotgan yechim mexanizmi
3	Moliyaviy resurslarga cheklangan kirish	Kredit taqsimlash tizimidagi muammolar, garov taʼminoti yetishmasligi va yuqori foiz stavkalari kichik va oʻrta biznes uchun moliyaviy qiyinchiliklar yaratmoqda.	Kichik biznes uchun davlat kredit kafilligi tizimini kengaytirish — garovi yetarli boʻlmagan tadbirkor uchun davlat tomonidan kreditning bir qismini kafolatlash.
4	Mehnat resurslari va malakali kadrlar tanqisligi	Malakali mutaxassislar va amaliy tadbirkorlik koʻnikmalarining yetishmasligi kichik biznes rivojlanishining asosiy toʻsiqlaridan biri boʻlib qolmoqda.	“Work-Study vaucher” tizimini joriy etish: kichik korxonalar yoshlarni ishga olib, korxonaning oʻzida oʻqitadi, davlat esa mentorlik va trening xarajatlarining bir qismini qoplaydi.
5	Qurilish ruxsatnomalarini olish jarayoni	Qurilish sohasida ruxsat olish jarayoni 17 ta turli protsedurani oʻz ichiga oladi va oʻrtacha 246 kun davom etadi (OECD yuqori daromadli davlatlari oʻrtacha koʻrsatkichidan ancha yuqori).	Qurilish sohasida “Yagona darcha” tizimini toʻliq raqamlashtirish — barcha ruxsatnomalarni bitta elektron platforma orqali olish va idoralar oʻrtasidagi hujjat almashinuvini avtomatlashtirish.
6	Xalqaro savdo xarajatlari	Xalqaro savdo sohasida eksport-import talablariga muvofiqlik xarajatlari oʻrtacha 292 AQSh dollarini tashkil etmoqda (OECD davlatlaridagi oʻrtacha koʻrsatkichdan ancha yuqori).	“Yagona elektron eksport-import oynasi”ni joriy etish — bojxona, sertifikat va boshqa tashqi savdo hujjatlarini bitta raqamli tizim orqali rasmiylashtirish.

5. XULOSA (CONCLUSION)

Yuqoridagi tahlil va muhokamalardan kelib chiqib xulosa qilish joizki, Oʻzbekiston Respublikasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun mustahkam konstitutsiyaviy-huquqiy va iqtisodiy asoslar shakllantirilgan. Konstitutsiyada tadbirkorlik erkinligi, xususiyl mulk daxlsizligi, halol raqobat muhitini taʼminlash hamda davlat tomonidan qulay investitsiyaviy va ishbilarmonlik sharoitlarini yaratish kabi tamoyillarning belgilanganligi tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy faolligini ragʻbatlantirish uchun muhim huquqiy kafolat boʻlib xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, kichik tadbirkorlik sektorining 2022–2026-yillarda 2,35 baravar oʻsishiga qaramay, byurokratik toʻsiqlar, soliq yukining murakkabligi, moliyaviy resurslardan foydalanishdagi cheklovlar, malakali kadrlar tanqisligi, qurilish ruxsatnomalarini olishdagi ortiqcha protseduralar (17 ta jarayon, 246 kun) hamda xalqaro savdo xarajatlarining yuqoriligi (292 AQSh dollari) biznes rivojiga taʼsir qiluvchi dolzarb omillar boʻlib qolmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etishda konstitutsiyaviy kafolatlarni amaliy mexanizmlar bilan uygʻunlashtirish muhimdir. Umuman olganda, tadbirkorlikni qoʻllab-quvvatlash faqat imtiyozlar berish bilan cheklanmasdan, barqaror huquqiy muhit, bosqichma-bosqich soliqqa tortish, davlat kredit kafilligi, “Work-Study vaucher” asosidagi malakali inson kapitali hamda “one-stop shop” va “yagona elektron eksport-import oynasi” kabi raqamlashtirilgan davlat xizmatlari tizimini shakllantirishga yoʻnaltirilishi lozim. Ana shunday kompleks yondashuv kichik biznesning miqdoriy jihatdan oʻsishidan tashqari, uning innovatsion, raqobatbardosh va yuqori qoʻshilgan qiymat yaratadigan sanoat faoliyatiga oʻtishiga, yangi ish oʻrinlari yaratilishiga va mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi yanada oshishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI (REFERENCES)

1. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (Yangi tahriri). URL: <https://lex.uz/uz/docs/-6445145>
2. Tadbirkorlik faoliyatining konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari boʻyicha ilmiy toʻplam. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8194703>
3. Oʻzbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi rasmiy maʼlumotlari: Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. URL: <https://gov.uz/oz/miit/pages/o-zbekiston-respublikasi-konstitutsiyasi>
4. Merich J. Huquq va burch haqida hikmatli soʻzlar. URL: <https://statuslar.uz/huquq-va-burch-haqida-statuslar-qonun-haqida-hikmatli-so-zlar/>
5. Oʻzbekistonda tadbirkorlar soni va rivojlanish tendensiyalari tahlili // Gazeta.uz (10.10.2025). URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2025/10/10/entrepreneurs/>
6. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-avgustdagi “Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlar bilan ochiq muloqotida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PF-138-son Farmoni. URL: <https://lex.uz/uz/docs/-7696559>
7. Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi tahliliy materiallari. URL: <https://parliament.gov.uz/articles/1293>
8. Oʻzbekiston Respublikasining 2012-yil 2-maydagi “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari toʻgʻrisida”gi Oʻzbekiston Respublikasi Qonuniga oʻzgartish va qoʻshimchalar kiritish haqida”gi OʻRQ-328-son Qonuni. URL: <https://lex.uz/docs/-2006789>
9. Yangi tahrirdagi Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent: “Yuridik adabiyotlar Publish”, 2024. — 150 b. URL: <https://tsue.uz/media/uploads/2024/04/16/gmzpbe.pdf>

10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi “Aholini tadbirkorlikka jalb qilish tizimini takomillashtirish va tadbirkorlikni rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-4862-son qarori.
11. O‘zbekiston Milliy axborot agentligi (O‘ZA): Yangi O‘zbekistonda investitsiya va tadbirkorlik muhiti. URL: <https://uza.uz/posts/502544>
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-158-son Farmoni. URL: <http://lex.uz/docs/-6600413>
13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy ma’lumotlari (2022–2026-yillar). URL: <https://stat.uz>